

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Dödsvarsel och förebud.

(Chronfeldt) Di gamle hadde sina "märken", di ga akt på, när det led mod slutet. - "Varsel" - förkänsla av fara eller död. "Gud ville varna" genom sådant "förebo".

Fågel, särskilt svart, budar död. - Anna Stina å Fröjdansås, Asa, Smål.: "Ja kunne tro dä, dä skulle bli slut (med mannen), för härom dan flö en stor svarter fågel förbi och sen knackade det tre gånger i knuten".

(Knislinge, Ö. Göinge) När min yngste bror, Mårten, dog i recidiv av mässling 1875 kom en mindre fågel någon av de sista dagarna (enl. systern Johanna skedde det tre gånger, två gånger å stugfönstret, en gång å kammarfönstret, sedan den sjuke flyttats dit) och pickade på rutan. Häri såg min mor, född i Gualöf, Villands hd, ett förebud till hans bortgång.

(Landskrona och Stehag) "Där kommer bud efter honom" (den sjuke), sades det i liknande fall. (Fröken A. Jönsson, Stehag).

Skriv endast på denna sida!

Svart fågel.

Knackningar.

Fröken Maria Petterssons mormor (1830-talet), när ett hennes barn, Ingrid, låg på sitt yttersta och en knackning hördes: "Jaha, nu vänta di på Ingri."

(Westin): Hemlighetsfulla knackningar - vanl. var det tre gånger - varsel att någon i släkten dör.

(Chronfeldt): "Nu ha dä vat "bo" ätter gamle La(r)s."

Dödsuret, i Stehag kallad "väggaknarren" eller "döds-klockan" (i Lund "tersan") ansågs båda dödsfall i familjen. - Fru Nilsson vistades i Lund. Man fick höra "tersan" i hemmet, och det hette då: "Nån dör i familjen innan årets slut." Frun dog också.

(Westin): "Väggasmen" påminner om döden.

(Chronfeldt): "Väggasmen", det tror ingen på", sa far.

När tuppen galer om kvällen, heter det: "Nu gal han ut Tuppen. någon." - Något liknande när möss "gnaga sig in": "Nu äder de ud nå-Möss. gon".

(Westin): Om tupp galer om kvällen, "det är inte bra" - han slaktas (Do höna, som försöker gala.)

(Lundqvist): "Om höna gal, dä rälet, det budar dödsfall - bäst o hugga nacken av nå".

(Måns Jacobsson, Stehag): Om tuppen gal efter klockan nio, inträffar dödsfall i hemmet före årets slut.

När man ser ljus lysa i hem eller rum, där ingen är, Ljus. det bådar dödsfall (enl. Anna Stina, Fröjdansås, Asa).

Om klockan stannar, när någon ligger sjuk, väntar man "slutet" - stundom motsvarande tid följande dag. (Enl. fröken A.Jönsson, Landskronatradition.)

Om man tycker sig höra klockringning. - Fru Janne Magnusson, Stehag, när dottern Adina 9/5 1919 dog i Malmö, hörde ringning - öppnade fönstret men hörde då intet - efterfrågade "om det ringt för någon" - det var ej fallet.

(Fr.Jönsson, Landskronatrad.): Om den döde ligger med öppna ögon, säges: "Han ser efter någon" - det bådär nytt dödsfall i huset. - (Lundqvist, Stehag):"det kommer snart någon efter." (Joh.Helgesson, Ö.Göinge): "han väntar nån efter se." - ~~XXXXXX~~

(Westin): Om ur glöderna en låga flammor hastigt upp och lika hastigt slocknar, då bådär det dödsfall.

(Lundqvist): När kyrkugglan skriker: "Klävitt, klävitt" kan man vänta lik.

(Chronfeldt): I Småland kallas kyrkugglan "ligugglan". "Uglan skriker ud någon".

(Do): "Det ringer så ligelikt" - "det blir snart lig." ("): Stä två lik ovan jord över söndag, så kommer snart det tredje.

(Joh.Helgesson, Ö.Göinge): "Här står lig över söndan, då blier ett te" - "ä dä två, kommer snart det tredje mä".

(Chronfeldt): Om någon var borta från hemmet - var ute

och färdades - och det så hände, att klockan stannade i hans hem, hette det: "Det har hänt något galet med N.N."

(Chronfeldt): Om det kliar i skägget, det betyder manligt dödsfall.

(Do.) När begravningsfölje-folk "flockas" (samlas i grupper på 5 å 6 stycken eller flere), det betyder, att det snart blir ny begravning.

(Do.) Om pinnar eller strå ligga i kors å trappsten eller tröskel, betyder sjukdom eller död bland närskylä.

(Do.) Om hund tjuter, det bådar olycka: eldsvåda eller dödsfall.

(Joh. Helgesson, Ö. Göinge): Drömmer man, att en tand faller ur munnen, då betyder, att dödsfall inträffar i släkten.

(Chronfeldt): "Har prästen vat där, då å det snart slut!"

(Do.) "Har doktorn vat där, då å då vissa döden."

(Westin): Om en yngre dör först å året, så blir det i fortsättningen mest unga. - Om en äldre dör först å året, så blir det i fortsättningen mest äldre.

(Joh. Helgesson, Ö. Göinge): "Jag kunne väl tro, då skulle betyda nåt (=döden); hon ha haft så bråttom och så meet bestyr o ställa allting i årning i år."

(Aug. Svensson, Vaghult, Kyrkhult): Den av de nygifta, som somnade först den första natten, skulle först dö. (Hans mor

Klåda i skägget.

Begr.följe flockas.

Kors.

Hund.

Drömmar.

(d.1915) hade så fått veta, att hon skulle överleva sin man (d.1901).

Om hackespetten hackar hål på husen, betyder det döds- Hackspetten fall. - En moder hade fått trillingar. En hackspett hade hackat tre hål på huset men kördes bort, när han började på det fjärde. De tre barnen dogo, modern blev räddad till livet.

Om tavla faller ner, särsk. om det är i sjuk persons säng, bådär död. Tavla faller ner.

Om man och hustru bli skilda åt vid nattvardsbordet - Vid nattvardsbordet. skilsmässa genom döden.

Om det höres pipande l. jämrande ljud vid eldning i kakelugn - bådär dödsfall i huset. vid eldning.

Om nyårsljuset vid "snytning" slocknar - det betyder Nyårsljuset. sjukdom eller död.

Om l3 vid bordet, så dör en före årets slut. l3 vid bordet. (Ida Holmqvist): När kyrkfolket "troppas", kan en snart det. vänta lik. Kyrkfolket.

När läkaren kommer, om hästen sänker huvudet, det bådär död, men lyfter han huvudet, det bådär hälsa. Hästen.

Om vid begravning jord rasar ner vid sidorna i graven, Vid begravn. betyder det, att den döde väntar någon efter sig av släkten - det blir plats för en till.

"Han (eller hon) ha så brätt mä o ställa i ordning efter sig, han har kanske inte så lång tid igen."

3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

(Mäns Jacobsson, Stehag): Om tuppen gal efter klockan
nio om kvällen, blir det dödsfall i hemmet före årets slut.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

7

Uppteckningen rör Uppfattning av sjukdom och död.

Där ej kristen åskådning gjorde sig gällande med sin förvissning att allt står i Guds hand och beror på hans fadersvilja, där var uppfattningen vanligen rent fatalistisk. "Dä ä väl mitt (hans, hennes) öde". - "Dä ska väl så va". - "Dä får ha sin gång" - "det ska ha sin tid". - "Dä inte not o göra ve dä".

Även där tron på Gud fanns, kunde dock en viss fatalism göra sig gällande. En gumma utlät sig: "Om Gud vill det, så kommer jag till Amerika, även om jag inte reser dit".

Sjukdom ansågs vara "vållad" - "det och det har vullt det".

Barns sjukdom och lyten voro vållade av modern, när hon var i havande tillstånd, var, som man kallade det "Skaanekvinnan". - Hon blev skrämmd vid eldsvåda, och barnet fick "eldsmärke" (lungslag). - Hon blev rädd, när hon såg en hare, som ej var "pas-

Lyten.

sad" (än i dag i vilthandel: om haren ej är "passad", binder man ett papper om huvudet), eller hon såg något, som påminde om harens kluvna läpp, t.ex. en trägrep med avslaget mitthorn, och barnet fick "haraskår". - Hon blir skrämnd genom skrål och skrän, och barnet får "skriget", som yttrar sig i, att barnet å viss tid börjar skrika och ej kan t stas. - Hon ser djur slaktas eller ligga i dödsryckningar, det blir "slaget", fallandesot.

Man "kom ud för not i väret". - "Skåll", "hedeblener" "Komma ud för (hettblemmer). C:s mor botade sådan åkomma på följande sätt: "Tian- not i väret", nes" mjölkade hon en ko och tvättade över "skållet" med den varma mjölken, slog tianes ut överbliven tvättmjölk "i vädret", och så skulle hon och det skållade barnet lägga sig allttjämt "tianes". - Man "mötte en horrevin" (örlevin i Göinge hd). Det var "Skarns ty", trollpackor, som va ude. Hade man då bara ved te o spotta o si: "Tvi, dä va inte min horrevin", så va dä inte falet, eljest kunde en få både värk och annat. - Lappar och finnar va trollkara för dä mesta. Di kunde "skjuta bort" varjehanda krämpor och sjukdomar. Men om nu annan människa eller djur råkade vara i skottlinjen (hela lannet över), då fick denne eller detta "lappskott" (=benröta?). Detta onda ansågs obotligt. "Det fick ha sin gång".

I jorden kunde man råga ud för "evder" (etter), ett "Råga ud för litet djur, som låg under stenar. Blev man biten i en finger, så blev evder". det "onna bettet". Sådant kunde botas, om man samlade 9 slags "mar-

kar"(maskar) och lade dem om fingret.

Sjukdom kunde även vållas av "gastar", osaliga andar, Gastar. som hade sin gång mellan graven och den plats, där de hade sin skatt (pengar eller gods), eller där de övat sitt brott. Det är bäst att inte retas med dem. - De hänga sig stundom på varndrarens rygg - då blir han maktlös och orkar ej längre - eller kasta de sig över den åkande eller hans hästar, som då svettas och knappt kan draga vagnen. - De utdela en örfil, så att man får en svullen kind. - De ge ett slag på munnen, så att man blir "vingmunnad" i all sin tid. - De omfamna en - det känns, som finge man en spann kallt vatten över sig - man blir "gastakryst", "gastakramad". "Då inte alla, som gå det igenom".

ACC. NR 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

10

Uppteckningen rör Observanda, när någon "ligger på sitt yttersta".

(Westin): Fönster öppnas.

(Fru Olsson, 97-årig, Knislinge): "Det ska va not ätte
me."

Märta, när hon reste till sanatoriet och väntade,
att hon skulle dö, ställde allt i ordning. "Dä ser så illa ud, om
dä inte lagat ordentligt."

(Chronfeldt): Det hände, att man skickade bud efter
någon fattig, åt vilken den döende ville giva någon gåva eller
minne. Det kunde vara en tröja, en klädning. "Dä ska du ha i "sjä- "Själagåva."
lagåva".

(Do.) Den döende gör sina dispositioner. Fadern: "När
jag går bort, päga, ska ni inte sälja det och det, utan det ska
ni behålla och dela er emellan." - en mor tänker särskilt på det
hon med egna händer "verkat tillhopa" åt sina barn, sängkläder o.d.

Det låg många om hjärtat, att deras kvarlätenskap inte skulle vara för usel. Man vidtog t.o.m. åtgärder för att hjälpa upp garderoben. - En mor sade: "Jag får rent skämmas, när jag ä dö, så lide särka och hoser då ätte me." - en annan kan ej dö med ro, förrän hon fått vissa par strumpor förfotade ("halfötta").

(Fr.M.Pettersson): Att förbön för den sjuke begärdes, Förbön. var i Steh^g ganska vanligt ännu in på 1870-talet. Det var emellertid ett tecken till att "det var mycket dåligt" med den sjuke, och därför var man stundom rädd för att begära förbön.

(Do.) I gudfruktiga hem förekom bön och läsning vid dödsbädden och det även om den sjuke var sanslös.

(Do.) i regel undvek man noga ordet död, och att tala om kista, svepning och begravning i den döendes närvaro ansågs vara i hög grad opassande, om denne ej själv upptog detta ämne för att uttala några önskningar.

(Do.) Bikt, för annan än präst. Johanna Stenberg i Bikt. Hassle, känd för gudsfruktan, efterskickades ej sällan av de sjuke. Jöns Larssons i Klöfhus far yppade för henne något, som tyngde hans samvete. Hon ansåg sig böra omtala detta för prosten A-gren, som emellertid avfärdade henne med ett mycket bryskt svar.

(Chronfeldt): "Gamle Stenhusingen", han som va mä om "Långhusmordet" - sämskmakare Bodin i Or(r)ahus lär ha hjälpt honom - han biktade sig för prästen, när han låg för döden. De hade

3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

svärtat sig i ansiktena, överföllo och misshandlade och plundrade
en, som sålt hästar, och gömt pengarna i stallet.

12

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Talesätt om döden och i samb. därmed.

Omskrivande uttryck för ordet - död.

(And. Nilsson, "Skaden"): "Ung kan snart dö och gammal kan länge leva".

(Joh. Helgesson, Ö. Göinge): Han har så bråttom, han måtte inte ble gammal. - Han (eller hon - om barn) ä rent för sluer, han blir inte gammal.

(Chronfelat): "Så drog hon" (inte dog). Anna Hall va på lasarettet. Hon fick medicin för att lindra plågorna och somnade. "När hon så vaknade, så drog hon".

(Do.) Då blir nock hans "helsot".

" Han höflar på sin likkista.

" Han är all = han är död. (Uppsala trakten)

Bortgång. "Han tänkte på sin bortgång". - "De väntade (voro beredda)! Gå bort. "Gå ifrån de sina". - "Det ser ut som han

snart skulle gå bort". - "Du får inte gå ifrån oss". - "Om du går bort ifrån oss."

Slutet. Det lider mot slutet. - De vänta slutet när som helst. - Han är beredd på slutet.

Sluta. Det kan sluta när som helst. - Han har slutat. Han längtar efter att få sluta. - Det var gott att han fick sluta och slapp och lida längre.

Det sista. - Det närmar sig. - Det är inte långt igen. - Snart har han stritt igenom. - Då "flyttar" hon snart, om den sjuke vill ha sängen flyttad. - "Lägga sina ögon tillsammans". Även lägga andras ögon tillsammans. "Hon har fått en svärdotter, som snart lägger ihop ögonen på henne."

"Själatåget". "Just som han låg i själatåget!"

UNIVERSITETET
FOLKMINNESARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Om döds kampen.

(Fr. J. Jönsson, Stehag): Var döds kampen svår, drog man undan huvudkudden, särsk. borde detta göras, om man hade skäl att tro, att det var hönsafjäder i den.

(Westin): En man i Hassle hade svår döds kamp: "Ah", hette det, "dä di där kapparna såd, som han dro hem med sig i byxorna från Rönneholm."

(H. Lundqvist, Stehag): Vid svår döds kamp, "sydde man" på den döende. Man tog näl och träd och tog några styng.

(Do.) Om den döende plockade på dynan, var man rädd, för att där var hönsafjäder, och då var det svårt för den sjuke att dö. - "Se det va oärligt med hönsafjär liksom med hästaköd." ("Skadafjär" ska man akta sig för. "Dä otygsty".)

(Ida Holmqvist): I Degeberga och Åhustrakten vanligt talesätt; "Sy inte på mig, då kan ja inte dö, eller då får jag svårt

för att dö." (Inte heller är det bra att sy på sig själv.)

(Chronfeldt): Den döde "tar efter något" eller "ser något", som ingen annan ser.

(Do.) Dödsrosslingarna kallas "ränglan". - "Han har ränglan". - I Ö.Göinge "raglan", "rögla".

(Do.) Först brista ögonbanden (=hinnorna), sen brister hjärtat.

(Do.) En "Skaanekvinna" kan inte dö, förrän fostret är dött.

(Do.) När dödskampen var svår: "Dä not brott, som behöver komma i dagen."

(Tradition från Småland): Skatorna, "den ondes fåglar", satt och skratta åt den, som låg i svår dödskamp. Det var rent ohyggligt. Han hade haft såna där franska "gummidockor".

(Joh.Helgesson, Ö.Göinge): "Jonabånnen brista!" - Den döende kan stundom tänka, tala och röra sig, sedan ögonbanden brustit. Vår egen mor yttrade efter ögonbandens bristning: "Käre Herre Jesus" och sökte knäppa sina händer tillsammans.

(E.Magni): Moster Ester yttrade: "Det börjar skymma."

(Westin): Om den sjuke vill flyttas i ny säng, det är tecken till att det snart är slut.

(H.Lundqvist): Do.även om flyttning till annat hus. När mor Ahlbeck flyttade från sin gamla stuga (1918), hette det: "Då blir det snart slut".

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, And. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör När och hur flyr livet?

(Chronfeldt): En man i Ramlösa, när hans hustru dog:

"Jag såg själen hur den for ut genom fönstret å Hälsingborgshället."

En närvarande piga log häråt. Det väckte mannens djupa harm.

(Fröken J. Jönsson, Stationen, Stehag): "Det dröjer,
innan själen kommer till ro."

(Chronfeldt): Hans far: "De döda samlas först i ande-
världen, där dvaljas de till domens dag.- Olof Persson i Vättseröd:
"Först efter 3 dygn är själen riktigt skild från kroppen".

(Joh. Helgesson, Ö. Göinge): När "Backa-Tildan" dog, så
ja väl, hur livet flydde fjäd för fjäd. De börja med hävningar i
maggropen och steg uppför och uppför. När de kom upp i strupen,
sen var det slut.

(Westin): "Ja så liksom en ljuslue" - "som när en tar
tonnen på ett ljus."

(Chronfeldt): "Det som när man släcker ett ljus."
Skriv endast på denna sida!

3264

(Westin): En viss rädsla för att bli utsatt för den
döendes "sista pust" vanlig. Mor Ahlbeck vid fru Markussons död:"
"Jag fick en pust."

UNIVERSITETET
FOLKMINNESARKIV

18

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Adress: Stehag

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Ätgöranden vid timat dödsfall.

(Fr. J. Jönsson, Stehag och H. Lundqvist): Man "läste för den döde".

"Läsa för den döde!"

(Westin, S. Sandby och Stehag): Strax efter "läste man för den döde" - det var någon död- eller begravningspsalm med Fader vår och välsignelsen. För övrigt tystnad. Ingen sång.

(H. Lundqvist): Vid läsning för den döde slog man på måfå upp psalmboken och läste ett par versar på den psalm man fick upp.

(Do.) Psalmbok lägges under den dödes haka, särskilt i sådana fall då munnen eljest skulle bli öppen. Behövdes psalmboken ej läggas under hakan, lades den på den dödes bröst. Där lades stundom även en sax - stundom en "sisare", stundom en ullsax.

Psalmbok under hakan.

(Chronfeldt): Saxen, "sisaren", lades öppnad, så att den bildade ett kors på bröstet. Stundom knöt man en näsduk om

Sax på den dödes bröst.

hakan och upp över hjässan.

(Fröken Jönsson, Landskronatradition) Peng lägges Peng på ögon-
på ögonlocken, för att dessa skola slutas. Om den döde "ser efter locken.
någon" (har öppna ögon), det bådar nytt dödsfall i slakten.

(Do.) Stundom stannades klockan, när den döende ut- Stanna klockan.
andades sin sista suck. Det har även inträffat, att klockan stan-
nat av sig själv.

(Do.) "Liket håller sig bättre, om ingen luft kommer Likrummet väl
till." Man borde alltså hålla likrum så avstängt som möjligt. avstängt.

(H.Lundqvist): När pastor M.Andersson stod lik i
Stehag:"Låt dörren va stängd."

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Adress: Stehag

Socken: Berättat av Helgesson, Joh.

Uppteckningsår: Född år i Ö. Göinge

21

Uppteckningen rör Den döde återkallad till livet.

"Backa-Skräddaren" plägade själv berätta, att han varit död två gånger. "Dä va som päg. En gång "förslög" han se. Män så feck di opp ködsticket ur halsen på nom, och så kom han te livet igen. Den amra gången va dä nära på allvasammare. Då hade han sänkt se och di fe' inte opp en, förrän en go stonn ätte dä han gått te bönn. O di hade fått han hem döer, o hans mor hade börjat o årna mä en skjorta o skolle sveba nom. Men han kom liaväl te liv igen och levde o ble gammal kar."

ACC. NR. 3264LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoherde
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av Kerstin Stickerska
Uppteckningsår: 1921 Född år i Stationen, Stehag

22

Uppteckningen rör Flicka, död av skrämsel på kyrkogården.

Under sysselsättning med spånad kom samtalet en gång in på frågan om att våga sig in på kyrkogården i mörker. En flicka förklarade då, att hon skulle våga ej blott att gå in på kyrkogården utan sätta sig och spinna där på en grav. Och för att visa, att det inte bara var skryt, tog hon sin spinnrock och gick ut. Då det dröjde länge, och hon ej kom tillbaka, begav man sig ut och sökte efter henne. Man fann henne sittande död å kyrkogården. Hon hade satt ena rockbenet på kjolen.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: _____ Adress: Stehag
Socken: _____ Berättat av _____
Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Om likklädsel.

Anmodan att vara "likkläderska" var anmodan om en vänskaps- och hederstjänst. Sömmerskan, fröken Maria Pettersson, har här i Stehag länge haft detta hedersuppdrag i mera ansedda hem. Även Elna Olsson och avlidna mor Ahlbeck ha ofta anlitats.

(M. Pettersson, Stationen): Strumpor brukades ingalunda alltid i äldre tid, voro vanligen i senare tid av bomull.

(Kantor Westin): Soldat Sjöholm i Fogelsång gav 1908 sin hustru med i graven ett garnstycke, ullgarn, som hon själv spunnit. Det skulle vara till ett par strumpor.

(M. Pettersson, Stat.) I något förnämare hem skulle den döde vara iklädd vita handskar.

Brudlakan togos stundom till liklakan. - Johanna Lindgren (död 1922) hade lagt undan 2 brudlakan. "Det ena ska va till mig själv - det andra till Pär."

nr 3264
Stehag

3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Sin brudslöja begärde kantor Qvists hustru i Bosarp att få med sig i graven.

Som brud med myrtenkrona kläddes stundom i Stehag unga kvinnor.

(H.Lundqvist): Bruasärk och brogemansskjorta lades stundom ~~utan~~ för att ~~sen~~ användas som "jorasärk". - Så hade min egen mor gömt brudlinne och brudgumsskjorta för sin egen och fars räkning. (Ö.Göinge)

(M.Pettersson,Stat.): Gamla Märta i Kyrktorpet hade själv ordnat till sin begravning. "I min kista ligger två lakan, lintyg, överkast och svarta sidenband."

(H.Lundqvist): Man lade ofta undan linne tillreds till svepning - stundom en s.k. "opplådasärk" (ett lintyg, vars övre del var av lärft men hade nedre delen av blångarn,"närölen")

(Ida Holmqvist): Aldrig sätta en nål i svepningen utan sy. Såvida det ej gällde att hindra den döde från att gå igen.

(Joh.Helgesson,Ö.Göinge):"Piske-Kerstin" hjälpte till att klä liket, när far var död. När hon slutat, gick hon bort och ställde sig i dörren till rummet, knäppte ihop sina händer och sjöng en sång (en av Ahnfeldts).

Ansiktet skyldes med en särskild liten duk.

Blommor, särskilt röda, och kransar passade endast för unga i likklädsel. Unga män (gossar) fingo stundom myrtenkrans - så

Skriv endast på denna sida!

Lars Appelgren, död i Stehag hos sin farmor, - och myrtenkrona gavs som prydnad åt en ung kvinna.

(H.Lundqvist): För äldre användes endast vita blommor, kulörta endast för barn.

(Chronfeldt): När hans bror Lambert dog 1878 kläddes han med myrtenkrans och med en myrtengren i vardera handen. Linnets vida ärmar vid handleden sammanknutna med röda sidenband.

(M.Pettersson, Stehag): Kudde i likkistan, i burgna hem fjäderkudde, eljest av hyvelspån. Någon gång stoppades den med blånor.

(Do.) "Likklädseldagen". Sedan liket var klätt, bjöd man närmaste vänner och bekanta, skol- och läskamrater, om det var någon yngre, att "se liket". Dessa infunno sig i högtidsdräkt, helst mörka kläder, och trakterades med mat och kaffe. Likklädseldagen.

(Chronfeldt): I Vättseröd, Munkarp, 1870-talet, en 14-15 st. ungdomar samlades för att "se liket" (ung flicka) och trakterades med kaffe, konfekt och gilleskakor. Det var i en välmående bondgård.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

26

Uppteckningen rör Liktvagning, liktvägningsvattnet.

Liktvagning företogs, innan liket kallnat och utfördes vanligen av någon äldre tillkallad gumma. Liket lades vanligen på ett sofflock lagt på ett par stolar. Hela kroppen borde tvagas. Naglar och hår klipptes och å män rakades skägget. - Då fru Markusson 1911 var död, tog fru Westin del i liktvagningen. Det var ej bra. Ingen av de närmaste bör göra det. Där blev också snart nytt dödsfall i släkten. (Fru Westins syster i Bosarp dog).

(Joh. Helgesson, Ö. Göinge): Ingen "havaneskvinna" eller hustru, "som inte va säker på, hur det va", fick ta befattning med lik eller se lik. - Likvatten förvaras och kastas efter den döde, att han ej må gå igen. - Likvatten borde ej slåss ut var som helst utan grävas ner å avsides plats.

(Fröken Jönsson, Stehag): Likvatten ansågs kunna bota vissa slag av lyten. Det borde tagas efter avliden av motsatt kön.

(H. Lundqvist): Man tiggde likvatten för att "tvätta

bort lyte med". Sedan lytet (såret eller vad det nu var) tvättats med likvattnet, hälldes detta på en flaska, och så bad man liket ta detta med sig i graven. Smed Sjögrens dotter "smord med likvatten" och "struken".

(Johan Helgesson, Ö.Göinge): Gamla "Smee Mor'n" skulle ha "Piske-Morns" linne i ersättning för liktvagning. Svårt att få det av. Hon tillät ej, att man rev eller klippte upp det.

(M.Pettersson, Stehag): Det linne, som den döde bar vid dödstillfället, gavs vanligen till den, som tvättat liket.

(H.Lundqvist): Den, som tvättade lik, skulle ha en present. Det kunde vara en schalet, er förklä eller annat. Det kallades "själagåva". "Va fick du i själagåva?"

Själagåva.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Likkista. - Likets svepning.

Snickaren ville förr ha noggrant mätt av liket.

(Westin): Kistan "pinnades" förr. Sed i Stehag ännu 1877 enl. Chronfeldt. Pinnarna svärtades genom övergnidning, sen man spottat på fingrarna. - Om någon hade "skrubbhosta", sades det: "Han skrubbar på likkistpinnarna".

(Lundqvist): Även locket "pinnades" stundom på kistan. Eljest gjorde bysmeden 4 st. likkisteskrudar, en sattes vid vardera änden och en å var längsida. - Jens Alk i Stehag, på sin tid likkistsnickare. Kistan svärtades med kimrök och ornerades med smulor av krossat kol. - Vid torrhosta: "Han hovlar (eller skrubbar) på sin likkista."

(Chronfeldt): I Hallaröd var gamle Lindstedt en ansedd likkistesnickare. Han gjorde kistan till kamjunk. 1858.

(Do. Mönsterästradition): Modern i ett hem var död.

Den döde av-
provar sin
kista.

Kistan var gjord och hämtad in. En yngre dotter säger då till sin syster och sväger: "Ni tog väl locket å kistan?" - "Nej!" - "Ä Ni galna! Mor ska prova kistan - eljest få vi ingen fred."

(Chronfeldt): "Skylepalt" betyder ett stycke tyg (vanligen linne), som man slog om likets midja för att skyla detsamma. När C:s morfar, Pål Jönsson i Hassle (död i Stehag 10/7 1875) låg lik och skulle "kläs", tog hans dotter Elsa en alldeles hel och fin linneservett för ovannämnda ändamål. När C. då frågade, varför hon tog något så fint, svarte hon: "Jo, när de döda en gång stå opp, då ä "skylepalten" det enda, som de ha på sig. Far ska ha en ordentlig skylepalt".

Joh. Jönsson har även hört uttrycket "skylepalt".

(Westin): Man var rädd för att sticka liket med knappnålar, som användes vid likets svepning.

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

30

Uppteckningen rör Sed att "se liket".

(M. Pettersson, Stehag): Traktering: Puderkakor och gorrå
och körsbärsvin - kaffe och kakor.

(Mor Lundqvist): Alla skulle se liket.

I Stehag sed att närboende "buro mjölk" till sorge-
huset - helst klädda i svart - då skulle man också "se liket".

Det förekom, att man tilltalade den döde: "Farväl
med dig N.N." - "Vila i frid". - Eller man talade om honom med mer
eller mindre inlärd talesätt: "Nu va hans timmaglas utrunnet."

(Ingelstad, Prästen E. Thulin): Korstecken gjordes,
när man såg ett lik.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Åtgärder i dödsrummet.

Liket bäres ut. - Sängen ställes i ordning. - Rummet vädras. - Sängkläderna vädras - är man rädd för smitta, har man dem in i upphettad bakugn.

(Chronfeldt): Efter städning och vädring rökte man stundom i dödsrummet. På "sättugnens" järnplåt antände man enris eller lavendel. Stundom strödde man även sockersmulor på den varma ugnen i samma syfte.

(Do.): De sängkläder den döde dött i borde man helst skänka bort. För andra var de inte farliga men för husets folk var de inte bra. - När C:s far dog 1912, kom Kerstin Nils Pål från Tjyvakrogen och undrade, om de inte skulle ge bort kuddarna.

Åtgärder i likrummet: Vita lakan för fönstren, tavlor Prydande av och annat höljes gärna i vitt - blomkrukor vitt eller svart hölje - likrummet. dekoration med grönt (myrten) och fönsterträd.

(M.Pettersson, Stehag): "Timmaglas" (=tinglas med anledning av formen) göras av svarta band och fästas dels på den dödes bröst och dels på väggen bakom huvudet. "Timmaglas".

(Do.): Ljus, åtminstone ett par, ofta fler i en halv- Ljus.
cirkel, ställas å bord eller byrå eller någon altarlignande ställning i fonden i likrummet. - Till Valdermarssons i Råröd 6-7 ljus.
Ljusen tändas, när någon kommer för att se liket och vid utfärden.

(Westin): I S.Sandby förekom stundom, att likrummet pryddes med "transparent". Det var en gravvård med kors och den dödes namn eller initialer och födelse- och dödsdata. "Transparent!"

Med bladväxter pryder man även fonden i likrummet, Prydande av
och med "grönt", myrten (myrtenträd, ^{som/}för sådant ändamål fick släppa likrummet.
till sina grenar, dog, trodde man), buxbom; lingonris, murgröna,
pryder man kista och svepning. - Blommor, särskilt röda, och kran-
sar anses ej passa för äldre men väl för barn och unga.

(Westin): Gamla gummor gjorde pappersblommor (även för Pappersblommor
konfirmation. Varje konfirmand i S.Sandby hade å bänkstödet fram-
för sig anbragt en liten blomsterkvast av dylika.), som bundos in
i buxbom till gravkransar, likkransar - för yngre mindre men mera
i rött.

I likrummet uppsattes stundom en minneskrans över Minneskrans.
den döde, vilken krans sedan inom glas och ram förvarades i hemmet.

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

33

Uppteckningen rör Likvaka. - Anmälan om dödsfall.

Likvaka förekom ej bland allmogen i Stehag.

Likvakan.

Anmälan om dödsfall göres av någon av de närmaste för präst och klockare samt för ringare och dödgrävare.

Anmälan om
dödsfall.

(M. Pettersson, Stehag): Äldre sed: tvenne i sällskap -
"blåklädda".

(H. Lundqvist): Två i sällskap - den ene gjorde anmä-
lan och den andre hjälpte till att ringa.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Grav och gravplats - gravfrid.

(Chronfeldt): Särskilda dödgrävare finnas ej. "Dödgrävare" var mest ett skällsord.. Men att "grava te liget" var inte ohederligt. Ofta "var o en te se" - även i Hallaröd och Munkarp. Den, som grävt, måste vara med på begravningen.

(Westin): I S. Sandby sed, att den nygrävda graven "korsades". Dödgrävaren anbragte en fot eller något längre ner i graven tvenne hasselkäppar (genom att sticka dem in i gravens väggar), så att de bildade ett latinskt kors.

(Lundqvist): Jöns Persson i Allekärr anlätades ofta som "talesman" vid begravning och ombesörjde även gravöppning. Lundqvist i tjänst hos honom, skickades en gång till Bosjökloster för att där gräva en grav. Han fick "mättkäppar" med sig. "När du så har graven färdig", sade J. Persson, "så lägger du käpparna i kors över graven". - Gammal regel, att graven skulle vara 3 alnar

"Korsa" graven.

djup.

(Chronfeldt): Karl Böcker i Munkarp brukade också "kor-sa graven". Det ska va så för den döde ska få frid.

(Do.): Dödfödda barn begrovs i Stehag antingen i en nisch, som grävdes vid sidan i en nyuppkastad grav eller nedgrävdes de ett stycke i sist upptagna grav. Emellertid förekom ända fram till omkr. 1910 den oseden att sådana lik, inlagt i en pappask, en cigarrlåda eller någon liknande "låda", sköts ned i gamla gravkoret under kyrkans sakristia. Det lilla förut endast med ett järnkryss stängda fönstret har nu fått ett lätt galler.

(Mor Anders Nils, Stehag): "Självspillingars" gravplats var i nordvästra hörnan å gamla kyrkogården - här begrovs på 1850-talet(?) Hoppman - och blev det till en början även ^{på} nya kyrkogården - hörnan närmast intill "Vår hörna". Här begrovs på sin tid "Petter Feyterock".

(Chronfeldt): Självspillingar fingo ej bäras in genom kyrkoporten. Kistan lyftes i stället över muren.

Gravplats kallades "ligsta" (ligställe). (Stehag)

Betalning för grävning av grav. Dödgrävaren Måns Kristensson, Stehag, tog på sin tid för grävning 1 plåt (16 skilling) - fick ofta betalning in natura: en näve to eller en "höralock", senare tre daler. "Får ja 3 daler o gille, så ä dä bra betalt".

Dödfödda barn

Självspilling
ar.

Dödgrävarens
betalning.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Vad den döde skulle ha med sig i graven.
"Gravgods".

(Fröken Jönsson, Landskronatradition): Anna Dahlberg (död 1877) hade hört, att man förr brukat lägga mat i kistan.

Kyrkovård J. Persson, Stehag, hade hört, att i gamla tider, "de, som voro glaa ve brännvin, ville ha en flaska med sig i graven".

När Soldat Sven Sjöholms hustru (död 1918) begrovs här i Stehag, lär hon ha fått med sig i graven ett stycke ullgarn, som hon själv spunnit. "Hon skulle ha till ett par hosor".

(M. Pettersson, Stehag): Fullständig svepning jämte sax Oförlöst moder och nål och tråd borde läggas i oförlöst moders likkista. Skedde ej detta, hände att hon kom igen och fordrade få det.

(Westin): Samma tradition från S. Sandby.

(H. Lundqvist): Samma tradition från Stehag. - En oförlöst moder "gick igen". Hon hade fått med sig i graven allt annat.

Mat i kistan.

Brännvin do.

VAD SOM HÖRDE TILL MEN INTE NÅGON FLASKA MED VATTEN FÖR BARNETS tvagning.

(Chronfeldt, Munkarpstradition): Oförlöst moder borde ha med sig blöja, bindel, mössa, sax, nål och tråd. Modern troddes bli förlöst, när liket bars in på kyrkogårdens helgade mark. Man stannade och satte ner kistan innanför grinden.

(Mor Anderssons, Feleberga): "Päls Pernilla", gift med Jöns Nicklasson i Gummetorp i Kviinge, avled omkring 1880. Som oförlöst moder fick hon med sig i graven en binda till sitt ofödda barn.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 37

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Begravning.

(Chronfeldt): Ingen av de närmaste själv borde bjuda. En äldre välbetrodd piga fick stundom uppdraget. Av henne försökte då de inbjudna utleta, hur pass många, som skulle med - detta ej minst för att man skulle kunna beräkna, hur många kagor borde bagas. "Släkten och lavet" (laget) borde bjudas. "Lavet" var ej alltid hela "byalaget" utan = "närmaste grannar". Stundom gick man "udom lavet". "När Lars Mäns Johanna i Vättseröd begrovs va där folk från sju socknar". - "Som fyllet ä, så flockas di."

Inbjudningen.

(M. Pettersson): "Förning" - längre tillbaka risgröt och bröd, senare kakor, 5 fat om det skulle vara riktigt bra: sockerkagor, puderkagor, gorrå, tunnrå, smörbakelser.

Förning.

(Westin): "Krans o kaga" skulle det vara vid begraving.

(H. Lundqvist, Bolleruptradition): Förning i äldre tid bestod av: "Smörtopp" - man tävlade om att ha den störste - den

Skriv endast på denna sida!

stod på kopp eller fat, finast möjligt, och var pringlad (prenodad) med taggar och blad och i hålen instuckna russin; Bröd, fint och sursött, utsirade med gaffel (även kam användes) i kryss (rutor); Sågel, vanligen en kokt fårabog; Gröt, gillesgröt på ett stort tennfat.

(Chronfeldt): Förning: Fat gröt; Bröd, fint och sursött. Bröden smordes med äggula. På övre sidan ornerades de snedrutigt med en s.k. "sporre" ("brösporre"). "Premesiva" = utsmycka - en toskel "premiseras" med utskärningar. Spettekaka ej i bruk i Stehag i äldre tid (början av 1800-talet); Sogel - antingen en kalvstek eller fårabog eller ett stycke fläsk. - I senare tider, 60-70-talet, då för övrigt inga "uskyllda" utan endast släkten brukade ha förning med sig, blev det begravningskagor. 7 slag lär ha förekommit. C. mindes dock endast: fettklenor, krokaner, mandelkransar och smörbakelser (krokaner var "spåner"). Av varje slags kakor kunde vid större begravingar behövas "4 snes" - 80 st. Det blev betungande i de många gånger ytterst fattiga hemmen. Gummorna kunde, när de blivit bjudna, stundom gråta och halvt förtvivlade utbrista: "Vi få skämmas ifvenen å skallen, om vi inte kan skaffa förning - då få vi heller ble hemma."

Begravningen borde helst ske senast inom 8 dagar. Så även i Stehag. Begravningen fördröjdes stundom för att ölet skulle få tid att jäsa. Enl. Chronfeldt dröjde man vid "finare

Lämpl. begr.
dagar.

begravningar" längre, ej sällan över 8 dagar. "Fattigt lik gick snart i graven." I Stehag voro förr fredagar och söndagar begravningsdagar. Lik borde helst ej stå ovan jord över söndagen. Skedde detta, sade man: "Vi få snart lig igen."

(Westin): "Här blir snart lig igen, här står lig ovan jor över söndan."

Undvek man visst arbete, när lik var i huset? - Spinnrock och vävstol flyttas ut.

(Westin): Då borde vara så tyst i huset, som möjligt var; on. arbete sattes till sides.

Man "klär" i hemmet med en eller gran och "enar" eller Majning. strör granris på vägen mitt för hemmet, där liket föres fram. Enl.Chronfeldt sed först sedan 1880-talet. Tidigare intetdera, varken i hem eller på väg. De, som hedrat den döe genom att "ena" eller "grana",bjudas stundom på"andasgille", "Ättegille", om de ej varit med på själva begravningen.

Sjöngs eller lästes liket ut? - Allmän sed. Per Måns- "Läsa" för
son,Stehag 6 (nu 86-årig) har "läst" för många lik. Gamle J.John- liket.
son (död 1922) vid Stehags station do. Stundom "parentation" redan då. I Hassle ha Lars Persson och Bäckér fungerat.

När locket lades på sista gången? - (H.Lundqvist):
"Traktören": "Ä dä non o vill se liket?". Sen skrua vi loget fast
(eller så pinna vi sen loget fast). Dä snat ti o ge se i väg."

(M.Pettersson, Stehag): Man bär ej hustru, bror ej syster, Bärare. far ej sitt barn men söner sina föräldrar. För övrigt är det närmaste släktingar och vänner, som anmodas bära.

(Westin): Liket bäres alltid med fötterna före.

Båren bars av 4 man på axlarna, avlöstes av andra om längre väg.

(Westin): Då liket bars, borde man ej stanna, bär eller kista borde ej under vägen sättas ner.

(Chronfeldt): I Hallaröd lär ha funnits likbår med så långa bårstänger, att det var gott utrymme för 4 under varje, alltså 16 bärare.

Bårlist - "likhanklä", 1 fot breda, 3 alnar långa av linne, stundom med hålsöm och flätade eller knutna fransar.

Lik känns stundom onaturligt tunga att bära till graven - "det har inte gott bety".

(Kerstin Stickerska, Baraträdition): Om man inte "lånar båren" ordentligt, "blir liket tungt".

Westin): "En dörr ska göras så bred, så att en död kan bäras igenom den."

I Stehag började man på 1850-60-talen att köra liken. Till en början hade man ej särskilda likvagnar utan en vanlig arbetsvagn eller flakvagn, klädd med ett lakan och granris. Bjällror ej passande i liktåg - voro för övrigt i Stehag sällsynta i

äldre tider.

(M.Pettersson, Steh.): "Hästarna ville inte å gården", då var man rädd, att den döde var skendöd.

(Westin): Helst borde det vara svarta hästar. Om hästarna voro oroliga, det var inte bra. Man fick byta om.

(Gamle Sandberg): Löjtn. Lindequist tog en del stora stenar från gamla vadstället i Tonnebäcken och använde dem till byggnadssten vid Verl.gården. "Det kommer han att ångra", sades det då, "där har förts så många lik över di stenarna, dom hade han inte bort röra."

I Stehag mötte klockaren vid kyrkogrinden och "sjöng in liket". Mera undantagsvis mötte även prosten A-gren. Seden att "sjunga in liket" fortlevde i Stehag ända till dess pastor A.Persson i medkänsla med gamle kantor Marcusson, vars goda röst svek honom på gamla dagar, avskaffade denna sed.

(Chronfeldt, tradition fr. Munkarp): Ej förlöst moder fick med sig full utrustning, och när liket kom in genom kyrkogårdsgrinden, stannade man - modern blev förlöst, trodde man.

Seden att sjunga, under det att graven fylldes, fortlevde i Hallaröd ännu på 1870-talet. Hur smorigt väder det än var, skulle dock graven kastas igen. De närmaste började och avlöstes sedan av de andra. När graven var fylld, knäppte man andaktsfullt händerna och bad en tyst bön. (Chronfeldt)

Hästarna f.
likvagnen.

"Sjunga in
liket".

Ej förlöst
moders begr.

Fylla igen
graven.

Processionen: Två vördade mannar med "ligstavar",
likkistan, närmaste släkten, männen, kvinnorna (om sådana voro med).

(Westin): i äldre tider hjälpte alla närvarande män "Hölja liket".
till att "hölja liket". Senare sed att var och en kastade ett
"spadtag" jord i graven.

(N.Lundqvist): Så långt spadarna räckte (6-7 st.)
tog ett lag vid och "kastade på", avlöstes sedan av ett nytt lag.
Denna sed fortlevde i Stehag in på 1870-80-talet.

(Kerstin Stickerska): I Bara sed att klockaren sjöng
under det att graven kastades igen. När graven var fylld och till-
klappad, lades skovlär och spadar i kryss på graven.

(Westin): I Stehag ej förr vanligt att kvinnor "följ-
de". Männen först i processjonen.

(N.Lundqvist): "Två vördiga manna gå före (liket) -
kom du Per Ågasen, så gå vi."

Om någon "såg sig om" i likprocessjonen, betydde det,
att någon snart "kom efter". I Stehag förr sed, att alla män
hjälpde till att kasta igen graven.

(Kerstin Stickerska 1921): I Bara sed att om moder dog Ej kyrktag.
utan att ha blivit kyrktagen, man stannade vid begravningen vid
kyrkodörren, och någon gick in och offrade i den dödas ställe.

"Likstavar" i Stehag förr okända. Kommo i bruk först
på 70-talet. De här först(?) brukade hade hamnat hos N.Lundqvist

Processionen.

"Hölja liket".

Varsel.

moders begr.

Likstavar.

nu i kyrkans sakristia.

(Chronfeldt): När sorgestavarna först skulle tagas i bruk, var det inte lätt att få de "vördige mannarna" att ta dem i händer. "Di här "stakarna", va ska vi med dom?" - Och inte visste de, hur de skulle bära dem. Det inträffade, att de lade dem över axeln som en hötjuga.

Likföljet begav sig, sedan graven igenkastats, i samlad skara till kyrkan. Det blev stundom sent, nästan mitt i predikan, och hände det då, att man satte sig längst nere vid dörren. Eljest tog man plats var och en i sin bänk.

I Ingelstadstrakten (enl. Em.Thulin,prost) stödde sig de närmast sörjande mot kyrkväggen.

(H.Lundqvist,Steh.) Sorgdräkt: Männen sedvanlig mörk dräkt. Hög hatt om möjligt. Man lånade ej sällan sådan. Kvinnorna mörk dräkt, samma som vid nattvardsgång. Vitt förkläde och vit klut, så länge sådan var i bruk. Senare "schallytorklä" eller "silketorklä".

(Chronfeldt): Hög hatt kallades "skastor". Hans fars hatt gick i lån, tills den var rent förbi. "Ba'hatt" (?)

Enl. O.Rasmusson borde själaringning ej ske om sönda-Själaringning. gen. Ringning skedde för "småfolk" vid 9-10-tiden, för "förmämligare" senare, ända till upp mot 12. För "kammärjunkaren" ringde det enl.M.Pettersson i flera dagar. Själaringning - först klämt-

ning 3 slag - förr ringdes $\frac{1}{4}$ för barn, $\frac{1}{2}$ timme för äldre. "Ringedräng" sändes från dödshuset för att biträda ringaren. Bröd och brännvin medfördes som traktering. - Efterringning brukades ej för gemene man. Det krävde särskild betalning. - I Stehag sed att männen lyfte på hatten och kvinnorna niga vid själaringning liksom vid annan ringning. En och annan gammal gör det än i dag.

"Ringa för graven" sed i Flädie ännu 1921. Verkställdes så snart graven var grävd. (Enl.A.Andersson)

"Klockorna gå så "liglikt" (så tungt), vi få snart lig igen."

(Westin): "Här blir snart lig igen, klockorna gå så sorgeligt."

(Do.): I S.Sandby sed att 2 av de närmaste infunno sig för att biträda vid själaringningen.

(H.Lundqvist): Klockaren skyldig att ringa endast vid gudstjänsterna. För att ringa hade han rätt till ersättning. Det hände ej så sällan, att man själv ombesörjde själaringningen. ("Bikungen", J.Andreasson har själv ringt.) Så även ifråga om gravöppning. - "Det själringer". - Jöns (Persson) Alk anmodades stundom att ringa. - Själaringning skedde förr aldrig om söndagarna kl. 12 (i Stehag) utan fick anstå till måndag. Det lär ha väckt ej ringa uppseende, när genom mitt föranlåtande ny sed infördes.

Gravölet kallas i Stehag "äredet". Gravölet kunde

Gravöl.

fortgå även 2:dra och 3:dje dagen (1850-60talet).

(Elsa Bengtsson, f.i Borgeby 1833): I Fjellie församling förr sed vid begravning att byns drängar och pigor hos ål-dermannen trakterades med öl och brännvin. Särskilt öl, $\frac{1}{2}$ tunna vanligen bryggdes för detta ändamål.

(Westin): "Traktör" vid begravning och andra gillen var ofta skräddare, uppasserska, någon sömmerska.

"Tal över den döde", vanligen helt kort, förekom.

(Chronfeldt): Det kunde förekomma, att man till nära släktingar och vänner före avfärden gav någon gåva, som skulle vara till minne av den döde. Det var då alltid någon ny eller föga begagnad sak eller något, som den döde själv satt värde på: ett vackert klädesplagg, en duk eller servett, ett par vantar eller müddar.

"Traktör".

"Tal över der
döde."

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: 1921 Född år i

47

Uppteckningen rör Begravning.

(Kerstin Stickerska, Stationen 18/11 1921): Vid be- "Klä båren".
gravning anmodades- i Baratrakten - tvenne förnämligare kvinnor av
begravningsgästerna men inte av släkten att "klä båren", vilket
ej innebar någon utsmyckning med blommor utan bestod i att man
med tvenne "likhandklä", som voro nära halvmeter breda och mycket
långa, band likkistan vid båren, ett vid vardera ändan och med knu-
ten vid ena sidan med utbredda ändar. Det ansågs som en stor ära
att bli anmodad om denna tjänst.

När båren avhämtades i kyrkan var det illa, om man
utan vidare tog båren. Man borde i stället be att få låna den.
"Få vi lov att låna båren till N.N.? Han behöver den." Togs den
utan lov, blev liket tungt att bära.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoherde
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av olika pers. se resp. uppt.
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Begravning.

(Elsa Bengtsson f. i Borgeby 1833, medd. 30/11 1921):

I Fjellie församling förr sed vid begravning att byns ungdom (drängar och pigor) hos åldermannen trakterades med öl och brännvin. För ändamålet bryggdes särskilt $\frac{1}{2}$ tunna öl.

(Kerstin Stickerska 18/11 1921): I Bara sed att man vid begravning av ej kyrktagen moder stannade mitt för ingången till kyrkan, och någon gick in och offrade i den avlidnas ställe.

(G. Chronfeldt): På 1870 skulle en "ej förlöst moder" begravas (Ola Andersson's hustru i Ormanäs?). I kistan lades barnutrustning: blöja, bindel och mössa jämte sax, nål och tråd. Då liket kom i kyrkogårdsgrinden, stannade man - modern blev förlöst, trodde man.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoherde
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

49

Uppteckningen rör

(Kantor Westin): I S. Sandby gjorde en fru Lundgren "gravkransar" av pappersblommor, som paraffinerades. Kransarna var man rädd om. De lades ut på graven om morgonen och togos in om aftonen av de närboende själva eller av kyrkväktaren.

"Gravkransar".

(Westin; M. Pettersson): "Trampa inte på graven", så förmanade man barn och unga.

Graven.

(Do.): Blommor fick man ej taga från en grav, i varje fall ej utan att först ha bett om lov. I M. Petterssons hem hade barnen fått lära sig att utbedja sig sådan tillåtelse genom 3-fald upprepande av bönen: "Får jag ta en blomma i Jesu namn?"

(Ida Holmqvist): Mormodern: "Allri trampa på en grav eller ta nån blomma på en grav - dä man gett den döe, ska man allri ta igen."

"Gravbloss".

(M. Pettersson): På Stehags nya kyrkogård ha åtskilliga personer sett "gravbloss" eller "kyrkogårdsbloss". Detta talar man i regel ej om förrän dagen efter.

För "självspillingahörnet" var man särskilt rädd.

(Chronfeldt): Olof Persson i Våttseröd: "Barn intill

3-årsåldern äro säkert saliga." - "Ett 11-årsbarn då?" - "Ja, blir inte han salig, hur ska det då gå för oss gamla syndare."

(Westin): När en sörjande går till graven och länge

stannar där, menar man, att han talar med den döde. "Vad kan di ha för mycket att talas vid om?", här hustru tidigt gått bort.

"Han har väl något otalt med henne?", när äktenskapet varit mindre lyckligt.

Uttrycken: "Nu är det bud efter honom", "nu kalla di på henne", som fällas, när man "hör något", antyder, att de hängångna närstående invänta den döende och äro honom till mötes.

(Fru Qvick, Degebergaträditiön): Den döde troddes komma åter efter begravningen för att "smaka gravölet". Det var vid 12-tiden på natten. Stannade de nu längre än till vid $\frac{1}{2}$ 12-tiden, kunde de ej komma tillbaka till graven utan fingo stanna vid första korsväg eller grind, fingo stå "oppedaa".

(Chronfeldt): Om "sorgetiden" ej aktades av överlevande make eller maka, hette det: "Han har bråttom att bli gift innan liket har hunnit kallna i jorden." "Hennes förre man har inte blivit kall i joren, förrän den tosan ä färig o gifta sig."

"Självspilling
hörnet."

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Varsel.

Den döde "smakar
gravöle

Sorgetiden.

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoherde
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

51

Uppteckningen rör Minnestavlor, minneskransar och -kronor
över de döda.

Enl. 87-åriga, blinda Anna Persson, Holm, var det i Gryt, Ö. Göinge allmän sed, att gudmodern, om barnet dog i späda ålder, om det var en gosse, gav en krans, och, om det var en flicka, en krona. Dessa minneskransar eller -kronor hängdes merendels i kyrkan men stundom även i hemmen.

I Stehag allmän sed att särskilt för yngre avlidna upphänga i kyrkan, för ynglingar en minneskrans och för flickor en minneskrona av konstgjorda blommor. Sådana förfärdigades på sin tid av mor Lindahl i Öslöf och av en gammal kvinna i Pugerup (Hallaröd). (Av desamma förfärdigades även brudkronor). Kransen eller kronan fästades på ett styvt papper, varå jämte den dödes födelse- och dödsdata stundom var präntat även någon vers. Kransen eller kronan låg under begravningen å kistan. Någon nära anhörig tog den efter begravningen därifrån, gick in i kyrkan och upphäng-

Skriv endast på denna sida!

de den där med en spik helst i närheten av familjens "stolplats". En god del av kyrkans väggar voro övertäckta med sådana kransar - även i nykyrkan upphängdes sådana. Vid "restaureringen" 1878 lära så gott som alla dessa kransar ha blivit "utrensade". En krona och ett "minnesbrev" äro dock ännu bevarade, det senare inom ursprungligt glas och ram, den förra sedan 1912 skyddad genom ny sådan.

"Minnes- eller åminnelsekransar" upphängdes även i Munkarps och Hallaröds kyrkor.

(Westin): I S. Sandby brukade folkskollärare Lars Jönsson (död 1889) på sin tid rita och måla "likkistebrev" och "likbrev", de förra med likkista, tinglas och två änglar med basuner (conf. ett liknande i Stehags sakristia), de senare med krans av rosor, bådaddera försedda med inskription. De förvarades efter begravningen i hemmen inom glas och ram.

"Likkistebrev".

"Likbrev".

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

53

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoherde
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Tillkännagiva dödsfall för husdjuren och bina.

(M. Pettersson, Stehag): När husbonden dör, dö också bina, om man ej binder krusflor om kuporna.

(Westin): "Bien ha gått ud, för han ä dö, som skötte dem."

(Do.): Anders Kristensson var djurvän och skötte själv sina hästar. När han på 1880-talet var död, "tittade hästarna efter honom", när sonen kom i hans ställe. "Ja, far kommer inte", sa då sonen till hästarna, "han är död".

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

54

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av Aug. Svensson
Uppteckningsår: 1922 Född år i Vaghult, Kyrkhult

Uppteckningen rör Döda kunna hämnas - "manas fram".

Det var på 1880-talet i Kyrkhult - prostens Rönnbecks tid. En barnmorska, Elna Johnsson, var i allmänhet hård och hjärtlös mot unga kvinnor, som födde barn utom äktenskapet. Särskilt var så förhållandet mot en, som hette Törne (Tören?). Denna dog i barnsäng och hotade före sin bortgång barnmorskan med hämnd efter döden. Barnmorskan drabbades snart nog också av svår sjukdom med gruvliga anfall, som intet kunde lindra. Hon trodde förstås, att det var Tören, som "vullat" henne detta. Hon vände sig till Harald i Falshult (av gammal trollkunnig släkt) och bad honom mana fram Tören, för att hon skulle kunna få be henne om förlåtelse. Som förberedelse härtill erhöll hon av Harald en skriven läsning, som skulle läsas på kyrkogården en dag innan sol gick upp. En piga fick i uppdrag att göra detta men blev, när det gällde, förskräckt, kastade papperet och sprang. (Samma piga har själv berättat detta)

Så kom emellertid Harald själv. Och han och barnmorskan begåvo sig till kyrkogården. Här manade Harald fram Tören. Barnmorskan såg och igenkände henne. Med sitt häftiga lynne glömde hon emellertid att be om förlåtelse utan utbrast i stället: "Tvi vale, som ha vullt me så mycket ont." Detta hade H. ej räknat med. Han stod nu maktlös och förmådde ej manövrera vålnaden. Prosten Rnnbeck måste tillkallas. "Du ska inte befatta dig med sådant", sade han till H., utan låta de döda vila i ro."

Barnmorskans plågor blevo värre än förut. Till slut drack hon lut och förkortade så sitt liv.

Harald måste lämna Kyrkhults församling. Han flyttade till Härlunda.

UNIVERSITETSBOKFÖRHANDLINGAR

3264

ACC. NR.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

56

Uppteckningen rör Gengångare.

(Chronfeldt): Två knektar hade kommit överens om, att om det eljest var möjligt, den av dem, som först skildes hädan, skulle uppenbara sig för den efterlevande på en viss angiven plats (en bro eller korsväg) torsdag efter dödsfallet. Den ene dog, och den andre inställde sig enligt överenskommelsen. Han fick då se sin kamrat. Han kom i uniform, drog sabeln ur skidan - det såg ut som en eldstråle - och sade: "Nu ser du, var jag är."

(Westin): I S. Sandby talade man med fasa om "en man, som trödde (trampade) på liket efter sin egen hustru." De hade levat i kiv. Han gjorde det väl också för att hon inte skulle gå igen. ("Tröendet" bestod i att han trampade samman jorden i graven, när denna fylldes.)

(Ida Holmqvist, Degebergaträdion): När man en kväll gick förbi en kyrkogård, hälsade man: "Go kväll, alla trogna själar som i jorden sova!"

Mpt. av A. Hultgren

3264

(Blomqvist, Jemshög): De gamla trodde, att "de avlidne lå o ba för de levande".

(Do.): Anna Appelgren hade varit hemma i Stehag och tog från sin fars grav med sig en stor bukett vackra blommor till Lund, där hon bodde. Någon dag närmast efter skrev hon ett kort till mor Lundqvist om dessa blommor och samma dag som det kortet kom fram, ringde det för henne i Stehags kyrka. Det var ju underligt, mente Ida H. Hon skulle inte ha tagit de blommorna från sin fars grav.

Smed Smiths änka här i Stehag - hon som va så "läster" och som tyckte bäst om Syr:s 13 kap. - mente om sin man: "Han kommer hem för att se, hur ja dras mä det."

Olika slag av gengångare:

(H. Lundqvist): Oförlöst moder, som ej fått utrustning för sitt barn. En sådan gick igen - hon hade fått allt annat men ej vatten (på flaska) till barnets tvagning.

Oförlöst moder.

(Chronfeldt, Hallarödstrad.): Nils Andersson, en bonde i Hallaröd, död på 1880-talet, troddes ha tat se säl ådaa. Han gick igen i stallet. Det var svårt att få någon ryktare, som ville vara där.

Självspillingar.

(Westin): "Sälspillingar" kommo ej till ro. Man hade sett dem ett par, tre stycken, huvudlösa, stående och stödjande sig mot kyrkogårdsmuren.

Lantmätaren, "jordmålaren", som rubbat skälsten. "Nu går han skälet!" "Skälvrängare".

(Chronfeldt): Orättfärdiga lantmätare gå igen som gas-tar, skramlande med en kedja. De kallas "skälvrängare".

(Cecilia Andersson, And.Jönssons i Verlinge dotter): Dma om lyktgubbar, som sprungo på Verlinge fälad. Det var "skälvrängare", som ledo sitt straff.

Från Rönneholm förtäljes än i dag, att "Generalen" och "kammarjunkaren" gå igen. Trädgårdselev Valfrid Hansson sannings-enligt vittne om hur dörrarna till slottet om natten öppnas, hur väl man än stängde dem. - Kammarjunkaren går igen. Hans skjuts kommer, man hör kusken klatscha med piskan, vagnen rullar in på pellarhallens av ekkubbar bestående golv, dörrarna slås upp och steg genljuda i korridoren.

(Ida Holmqvist): "Att det ingen vanlig skjuts är, förstår man därav, att "hästarna ej ha seldon."

(M.Johansson, Stehag): Anders Tuasen hade själv sett avlidne generalen, hur han efter sin död kom körande - vitt spann, hundar med hängande tunga - kusken slår klatsch med piskan.

(Joh.Johansson, Ringare i Stehag): Enl. annan tradition går färden i vild fart mellan Rönneholm och Stehags kyrka - 4 hundar - hästar och hundar ha "gloade gap". - "Dörren till gravkapellet kunde ej hållas stängd."

3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

59

Gengångare.

Å Virestads kyrkogård fanns en gammal förfallen familjegrav - värden sönderfallen och häcken igenvuxen. Prosten Bredenberg (lever ännu) ansåg att här borde ställas i ordning och lät bortföra den sönderfallna stenen. Styckena lades upp på ringmuren och hade sedan från denna rasat ned, så att de lågo utanför kyrkogården. Det var 1919.

Något senare gjorde man nu den iakttagelsen, att från nämnda gravställe och till den plats vid ringmuren, där resterna av gravstenen lågo utanför, i nästan rak linje gick en väg, markerad av att gräs och blommor där voro vissna. Den var ungefär kvartershred, här och var något smalare, och gick fram över ett par tre mellanliggande gravar, å vilka vintergrönan till vägens bredd var vissnad, under det att den vid sidorna stod frisk. "Den döde

går där", hette det nu, "han ser efter sin gravsten! Och vidare:
"Där en död går fram, vissnar gräset".

Prosten B. och magister T. hade försökt utfundera någon naturlig förklaring men ej funnit någon tillfredsställande sådan. Några djur eller spår av sådana kunde man ej påvisa. Det egendomligaste var, att på en törnrosbuske, som stod omedelbart intill "vägen", voro blad och knoppar, som hängde däröver, vissnade, under det att busken i övrigt var frisk, och att avskurna blommor vissnade fortare, om de lägo på vägen, än motsvarande vid sidan om vägen.

(Meddelat 1925 30/6 av Mag. Josef Ternblad.)

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Hindra den döde att gå igen. - Skydd för
gengångare.

(Johanna Nils Anders, Verlinge): Man slängde vatten
(liktvagningsvatten) efter likföljet eller också "hörfrö".

(H. Lundqvist): Oförlöst moder gick igen. Man hade glömt
att ge henne tvättevatten med i graven. Man ställde nu en flaska
vatten ut på graven och så blev det lugnt.

Om man kastar hörfrö, så ska den döde räkna dem -
"då får han o göra".

(I. Holmqvist): Genom att sätta knappnålar i svepet
under fötterna, kunde man förhindra den döde att gå igen. "Det
är stål i nålen".

(Westin, S. Sandby): En man stampade ihop jorden i sin
egen hustrus grav, "trödde på liket", för att hon inte skulle gå
igen. De hade levat i kiv.

Mot dem, som stå "oppdaa" vid grind eller korsväg,

3264

skyddar man sig genom att spotta tre gånger.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

62

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av Westin
Uppteckningsår: Född år i S. Sandby

63

Uppteckningen rör Gast.

"Gasten kastar sig tyngande över en." - Westins bror gick en gång i sällskap med Denne klagade över, att en sådan tyngsel kom över honom, att han ej orkade gå vidare. "Det var en gast, som kastat sig över honom!" Han fick emellertid upp sin snugga och fick denna tänd. Elden fördrev gasten. Nu orkade han gå vidare.

Ett vanligt talesätt om den, som ser eländig och "tagen" ut. "Va han ser gastaréen ud!"

ACC. NR 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

64

Landskap: Stäns län Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: S. Söndra län Adress: Stehag
Socken: _____ Berättat av _____
Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

Uppteckningen rör Dödas ben, mull, vatten, likkistspik m.m.
som botemedel för sjukdomar.

(Fru Hagberg 3/4 1918): En gumma i Stabbarp kunde bl.
a. bota engelska sjukan. Ola Bengtsson i Lafröd har anlitat henne.
Man skulle "dricka hästmjolk ur en huvudskål".

(Kerstin Stickerska i Hassle): "Vigd jord (som man
om natten tog å kyrkogård) har botat många."

"Ligstensvatten", regnvatten, som samlats å gamla
liggande gravhällar, användes att stryka bort vårtor med - tystnad
borde iakttagas.

(G.Chronfeldt): Vid "Fyran" i Billinge bröt det en
gång löst med sådan orkan och buller, att portarna lyftes av,
höhäckar vräktes över ända, och halva taket blåste av. Det ansågs
bero på, att "Fyringen" lånt människoben från kyrkogården och glömt
att lämna dem tillbaka i utlovad tid. Förmodligen hade han lagt
benen på brygden för att få mycket brännvin.

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Upptecknat av:* Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: *Adress:* Stehag
Socken: *Berättat av*
Uppteckningsår: *Född år* *i*

65

Uppteckningen rör

Själva den gamla kyrkoförordningen höll för möjligt,
att efter en persons död spöke komme att visa sig och menar att
trösta de efterlevande med att "hvar något spökelse vore på färde,
at man thet intet sköter, ey heller therföre rädhes utan medh een
rett troo giffver sigh under Gudz beskerm, så förmår dieffulen,
som spöker, ingen skade göra!"

ACC. NR. **3264**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.

Härad: Adress: Stehag

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

66

Uppteckningen rör Hur dolt eller obegravet lik kommer tillrätta.

(Ingvar C-berg, Marstrandstradition): En person hade drunknat. Man hade länge förgäves sökt efter liket. En gammal gumma gav då rådet, att man med en tupp i båten skulle ro fram och tillbaka där olyckan timat. När då tuppen gol, där skulle liket anträffas.

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Bål (över genom våldsamt död omkomna).

Sedan att över genom olyckshändelse omkomna personer kasta samman "bål" har fortlevat in i våra dagar, berättar Maja Larsson, Stationen, och anför följande: Jöns Nilsson ("Handlare Jönsens i Emnaröd") far, Nils, skulle köra till Höör. Hästarna skenade, och vid en brant backe vid Vitseröd stälpte vagnen, och Nils blev inhjälslagen. Det var omkr. 1857. Folk kastade nu här samman ett bål, som med tiden växte och blev rätt stort. Det har emellertid i senare tider, blivit borttaget.

Mitt emot Kristianshall fanns fordom ett bål. Här stor, gammal skog. Förbigående kastade alltid en gren på bålet. Gustaf Ekströms far odlade här på 1840-talet, och han tog då bort bålet. Det var en stenkulle under. Inga fornsaker hittades.

Vid Emnaröd i den gamla stora skogen fanns jämväl ett bål. Enl. Elna N. Pers' vågade man ej gå där förbi utan att kasta en sten eller riskvist därpå.

Vid vägen från Nyrup mot Höör do. ett bål. Sagen om brudskaror, som här skulle ha mötts.

I Qvittinge skog (Gryts socken, Ö.Göinge) vid vägen mellan Vanås och Sinclairsholm låg ännu under 1890-talet kvar ett mindre bål, mindre grenar och kvistar och mindre stenar. - Nio-tio-årig kom jag i sällskap med min egen mor därförbi. "Här har någon omkommit", sade hon, "de, som gå förbi en sådan plats, bruka alltid kasta något på högen, en kvist eller sten,"

Nära Byadammen i Verlinge låg vid vägen en hög, som vägförande bruka "slänga sten på" - "där Fulen lå." Hans Persson har tagit bort den.

Bälsbacken (i närheten av Klofver(?) eller i denna). Gamle Lars Jönsson sade, att namnet kom av bål, som uppkastats över död. "Man offrade åt den döde", när man kastade något på bålet.

Bål vid Långhult i Hallaröd nära Nötarp vid landsvägen. På 1870-talet nämnde man den persons namn, över vilken det var uppkastat.

ACC. NR. 3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

69

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör Bäl.

Ett bäl fanns åtminstone ännu på 1850-60tal.
vid Bögerupa stockar = nuvarande Bögerupsbro över Rönneå.

"Sju bäl" kallas en plats i Maglasäte skog (Höör).
Två brudskaror mötas. Strid uppstår, då ingen vill vika ur vägen
för den andre. Sju stupade, och de över dem uppkastade högarna
kallas "Sju bäl".

Ett bäl fanns fordom vid Kristianshäll. (Här var
förr en stor skog(bok-), Oraskogen.) Det låg å hörnan mitt emot
Kristianshäll, där nu Petrusson är egnahemsägare. Gustav Ekströms
far odlade där på 1840-talet och blev bålet - stenhög - då bort-
taget. Inga fornsaker anträffades. Så länge bålet fanns kvar,
brukade förbigående i regel kasta något, en gren eller sten eller
litet grus på detsamma.

I en skog vid Ennaröd i den gamla stora skogen
har även funnits ett bäl. Enligt Elna P. Nills ^{tordes} ~~XXXX~~ man inte gå där

Skriv endast på denna sida!

förbi utan att kasta något på högen.

Vid vägen från Nyrup mot Höör fanns även ett bäl. En sägen lär förtälja, att två brudskaror där möttes och kommo i strid, och någon eller några blevo dödade.

I Klofven(?) i Hassle finnes Bolskilla, Bolsbäck, Bolsbackalierna. Har ej männe här varit ett bäl, så att det rättare heter Bälsbäck etc.

Maja Larsson: Jöns Nilssons ("Handl.Jönsens") far, Nils, skulle köra till Höör. Hästarna skenade och vid den branta backen vid Vittseröd stjälppte vagnen, och Nils blev ihjälslagen. Det var omkring 1857. Folk kastade nu här samman ett bäl, som med tiden blev rätt stort. I senare tider har det tagits bort.

Nära byadammen vid Verlinge låg vid vägen en hög, som vägförande brukade "slänga sten på". - "Där lå Fulen", hette det. Hans Persson har tagit bort den.

Bälsbäcken (i närheten av Klofven?). Gamle Lars Jönsson undrade, om namnet inte kom av "bäl", som uppkastas över död. "Man offrade åt den döde", när man kastade något på bålet, utlät han sig också.

Bäl vid Långhult i Hallaröd nära Nötarp vid landsvägen. På 1870-talet nämndes namn å den person, över vilken detta bäl var uppkastat.

Bäl i Qvittinge(?) skog (mellan Vanås och Sin-

3264

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

71

clairsholm). Låg kvar ännu på 1890-talet. "Här har någon omkommit",
sade min mor, då hon och jag (1879?) kommo här förbi, och iakttog
gammal sed att kasta ris eller sten på den.